

влада може бути в руках угруповувань, законотворча діяльність яких буде, з позитивістської точки зору, цілком легітимною, але при цьому катастрофічно антисоціальною і антигуманною.

Соціологічне праворозуміння, частково відтворюючи ідеї природного права, в першій половині ХХ ст., не могло протистояти позитивізму, що спирається на зв'язок держави і права, але йому відається перевага в реаліях сучасності. Воно виходить з того, що право – це соціальні закони, усвідомлені й вербалізовані на різних рівнях правосуб'єктності людських спільнот, в якості правил, актуальних і обов'язкових для певного «місця і часу» [5, с. 17]. Багаторівневність акторів міжнародних відносин (а не лише держави) і їх здатність впливати на міжнародний правопорядок усвідомлюється з кінця ХХ ст. і в міжнародному праві, зокрема, в актах ГА ООН («Декларація Ріо» з довідки і розвитку 1992 р., Декларація тисячоліття 2000 р. та інші акти, де ООН звертається до всіх соціальних груп, активність яких може вплинути на різномасштабні реалії суспільного життя.

Література

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264ATT-47
2. Карро Д., Жюйар П. Международное экономическое право / Пер. с франц. – М.: Междунар. отношения, 2001. – 608 с.
3. Конвенція про заснування БАГІ 1985 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268
4. Эбке В.Ф. Международное валютное право. – М., 1997. – 336 с.
5. Радзівілл О.А. Право народів від неоліту до Нового часу / О. А. Радзівілл: монографія. – У 2 т. – Т. 1. – К.: НАУ, 2017. – 460 с.

УДК 342.9(043.2)

Радзівілл О.А., к.ю.н., доцент,
Костяна І., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

РІЗНОІНЕРЦІЙНІ АСПЕКТИ «ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ» УКРАЇНИ

Про волю українського народу до європейського вибору переконливо свідчить підписання в 2014 році Угоди про асоціацію України з ЄС. Але євроінтеграційні настрої в Україні характеризуються невитриманістю в часі й просторі, а також стосовно різних соціальних груп, що обумовлено цілим комплексом, успадкованих від СРСР, протиріч. Можливо найгостріші з них пов'язані з конфліктом інтересів, з одного боку, «правонаступників» номенклатури, криміналітету та інших прошарків,

зорієнтованих на кастові привілеї та необґрунтоване збагачення за рахунок спільного громадського ресурсу, а з іншого – основного масиву зубожілого трудового населення, яке, часто не усвідомлюючи цього суб'єктивно, об'єктивно потребує розбудови в Україні громадянського суспільства з вирівнюванням можливостей кожної особи мати гідний рівень життя, виховувати здорових і успішних дітей і, при необхідності, гарантовано отримувати захист своїх правомірних інтересів в органах правосуддя. Історія підписання Угоди про асоціацію між Україною і ЄС добре демонструє, що в сучасній Україні продовжує діяти довготривала інерція протиріччя, закладених ще в часи СРСР, а можливо й Російської імперії, яка в комплексі й визначає характер всіх перспектив, провалів і здобутків нашого суспільства, включно й успішність реалізації можливостей і зобов'язань, які безпосередньо прописані та впливають з положень Угоди про асоціацію, трьох протоколів і сорока чотирьох додатків до неї [1].

Як відомо, Україна першою серед країн СНД ще 14 червня 1994 р. уклала з ЄС Угоду про партнерство і співробітництво (далі УПС) [2]. За півроку до цього, 30 листопада 1993 р. Україна також подала заявку на членство в ГАТТ-47, маючи певний шанс опинитися серед держав-засновників СОТ. За період 1991–1994 рр. в Україні були прийняті необхідні закони, адаптовані до вимог ГАТТ-47 та установчих договорів ЄС. Проте вже в кінці цього періоду виявилися негаразди в економіці, які під тиском спільних для пострадянських суспільств процесів все менше піддавалися правовому регулюванню і все більше криміналізувалися. Можливо, цим пояснюється тривалий період ратифікації УПС державами-членами ЄС (1 березня 1998 р.). Отже, хоч в перші роки незалежності євроінтеграційні прагнення України й були чітко визначені, вони не отримали реального втілення, а за правління другого президента навіть почали зводитись нанівець.

Лише з обранням його наступника, Україна здійснила рішучий крок до євроінтеграції: 21 лютого 2005 р. з метою реалізації Європейської політики сусідства щодо України, Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС було схвалено План дій Україна – ЄС [3], який став конкретизацією зобов'язань сторін, зафіксованих в УПС. У березні 2007 р. почалися переговори з приводу нової угоди між Україною і ЄС, оскільки відбулися суттєві зміни на початку ХХІ в ЄС, Україні та в усьому світі. На Паризькому саміті ЄС – Україна 9 вересня 2008 р. було визначено, що нова угода має бути угодою про асоціацію [4], в розумінні ст. 217 ДФЄС [5]. Про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію було оголошено 19 грудня 2011 р., а 19 липня 2012 р. завершився процес парафування тексту. Підписання Угоди повинно було відбутися на саміті Східного партнерства у Вільнюсі (листопад 2013 р.), проте було зірване тодішнім керівництвом України. Лише всенародний протест і наступні

події прискорили підписання й ратифікацію в Європарламенті Угоди про асоціацію між Україною і ЄС впродовж 2014 року. Угода повністю набула чинності 1 вересня 2017 року, через три місяці після того, як її ратифікувала остання держава-член ЄС (Нідерланди).

В Угоді, можливо надто деталізовано, зафіксоване прагнення України адаптуватися до *acquis* ЄС: посилення на яке зустрічаються двадцять разів в тексті самої Угоди, не рахуючи додатків [1]. Для порівняння, в самому Лісабонському договорі, тобто в новій редакції двох установчих договорів самого Союзу посилення на *acquis* зустрічається один раз – в сенсі *acquis* європейського права (р. 4, art. 10) [5]. Це створює враження, що фіксація в Угоді прагнень України відповідати *acquis* ЄС скероване лише поверхневою метою – «догодити» іншій стороні без турботи про неочевидні й більш глибокі рівні її змістовності й довготривалі наслідки. Ці, характерні для сьогодення України ознаки діяльності уповноважених осіб, мають аналоги в часи СРСР, і навіть часи Російської імперії, втілені, зокрема, в такій метафорі як «потьомкінські деревні». Мотивації офіційних представників народу України ще досить мало координуються з мотиваціями самого українського народу, і це, в свою чергу, обумовлює низький рівень корисності їх діяльності для народу України. Ця соціальна хвороба має історично обумовлені психологічні причини, які й досі впливають на характер міжособистісних відносин і публічної діяльності, формуючи соціальне середовище, ознаками якого є відсутність солідарності, «взаємонерозуміння» окремими соціальними верствами проблем одна одної, а також спільних проблем суспільства. Як один з наслідків такого стану є і неефективність діяльності офіційних представників України в зовнішніх зносинах – в переговорах, підписанні міжнародних угод, практиці їх тлумачення та виконання. Спільний доробок ЄС – це не лише вузьке розуміння *acquis* ЄС в сенсі «копенгагенських критеріїв» [6], це вся західна правова традиція, що охоплює афінську демократію, римське право, право самоврядних міст і професійних корпорацій середньовіччя, принцип верховенства права і принципи конституціоналізму, ідею громадянського суспільства і «людський вимір» ОБСЄ, а також всі здобутки філософії, соціології, та наук про людину ХХ століття, які за «залізною завісою» залишалися незасвоєними переважною більшістю населення пострадянських суспільств і без розуміння яких, хоча б в загальних рисах, реформи в Україні не матимуть успіху.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 21 березня / 27 червня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від

14 червня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012

3. Proposed Eu / Ukraine Action Plan. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurpa.eu>.

4. EU-Ukraine Summit: Joint Declarations. Paris, 9 September 2008 // http://www.delukr.ec.europa.eu/press_releases.html.

5. Договір про функціонування ЄС 2007 р. (Лісабонська редакція Договору про ЄЕС 1957 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.ru/treaties/tfeu>

6. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2007.306.01.0001.01.ENG

7. Визначення *acquis* ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/acquis_en

УДК 342.9(043.2)

Радзівіл О.А., к.ю.н., доцент,
Текєджанова К.Б., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПЕРША КОДИФІКАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПОВІТРЯНОГО ПРАВА ПІД ЕГІДОЮ ЛІГИ НАЦІЙ

Сучасне міжнародне право, отримавши на межі століть низку серйозних викликів, інтенсивно оновлює свої теоретичні основи. Зокрема, відступ від позитивістського і звернення до соціологічного праворозуміння, сприяє тлумаченню всієї системи права як соціальних законів, усвідомлених і вербалізованих в соціальних комунікаціях в якості правил.

Хоч систематизація знань про тенденції історичної динаміки і використання їх для підвищення адекватності правотворчого процесу соціальним реаліям не є завданням сьогодення, але вже можна звернути увагу на одну історичну тенденцію, яка полягає в тому, що «раціональна» складова людської психіки, відповідальна за впорядкованість соціальних процесів, періодично втрачає контроль над «стихійною» складовою природи людини. Для міжнародного права важливою є та обставина, що втрата контролю над стихійною складовою з боку раціональної складової найбільш інтенсивно й масштабно відбувається на межі століть, принаймні в суспільствах, які ведуть літочислення від Р. Х. Ці кризи викликані тим, що ціннісні й світоглядні основи, які підтримували суспільний порядок в попередньому столітті, піддаються критичному перегляду, а нові ще не стали загальновизнаним